

جایگاه برجسته آیت‌الله‌العظمی خویی(ره) در سه حوزه قرآن، حدیث، فقه

آیت‌الله‌العظمی خویی در سه حوزه قرآن، حدیث و فقه جایگاهی درخشان و برجسته داشتند و شاگردان بسیاری را در حوزه تشیع تربیت کرده‌اند.

آیت‌الله‌العظمی خویی در سه حوزه قرآن، حدیث و فقه جایگاهی درخشان و برجسته داشتند و شاگردان بسیاری را در حوزه تشیع تربیت کرده‌اند.

دکتر عبدالهادی فقهی‌زاده، استاد دانشگاه تهران در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، در خصوص جایگاه آیت‌الله‌العظمی سیدابولقاسم خویی(ره) در اندیشه دینی، گفت: آیت‌الله‌العظمی سیدابوالقاسم خویی یکی از برجسته‌ترین مراجع دینی معاصر که شاگردان بزرگی در حوزه مختلف علوم دینی داشتند، این نقش را در سه حوزه کلی قرآنی-تفسیری، حدیثی-رجالی و اصولی-فقهی می‌توان دید.

کتاب آیت‌الله‌العظمی خویی در علوم قرآنی

فقهی‌زاده ادامه داد: ایشان در حوزه قرآن کتاب برجسته‌ای به نام البیان فی تفسیر قرآن دارد که علی‌رغم نامش که باید در مطالعات تفسیری باشد، بخش مهمی از آراء ایشان در خصوص علوم قرآن به معنای خاصش را در بر می‌گیرد و فقط در پایان این کتاب، تفسیر سوره حمد آمده است و مشهور است که ایشان قصد داشته است این مباحث را که در کتاب آمده به عنوان مقدمه تفسیر قرآن قرار دهد، اما این فرصت را عملاً پیدا نکردند و تنها سوره حمد را تفسیر کرد.

وی افزود: این کتاب اثری فاخر در حوزه مطالعات علوم قرآنی بوده و مطالعات پیشاتفسیری است و مطالب درخشانی پیرامون قرآن مطرح کرده است. برای نمونه ایشان در خصوص نسخ عقیده‌ای دارند که مورد توجه بسیاری از دانشمندان مسلمان به خصوص شیعه توجه قرار گرفت. تا کنون دو ترجمه خوب از این کتاب صورت گرفته است و حوزه و دانشگاهی تدریس می‌شود. ایشان دیدگاه‌های بسیاری ارزنده‌ای در این زمینه دارند که با رویکرد خاص ایشان همراه است.

نظر درخشان آیت‌الله‌العظمی خویی درباره جمع‌آوری قرآن

استاد دانشگاه تهران تصریح کرد: در خصوص جمع‌آوری قرآن، ایشان خط بطلانی کشیدند بر گمانه‌های بسیار ریشه‌داری که در جهان اسلام اعم از شیعه و سنی وجود داشت و سابقه جمع قرآن را به بعد از حیات پیامبر(ص) بر می‌گرداندند و ایشان نشان دادند که قرآن در زمان حیات رسول‌الله اعظم(ص) گردآوری شده و پس از وفات ایشان تدوین نشده و این کار بعد از انتشار کتاب، مورد استقبال پر شمار دانشمندان علوم قرآن شیعی و بعضاً سنی قرار گرفت.

ایشان نسخ حکم آیات را قبول نداشتند

فقهی‌زاده تصریح کرد: در زمینه نسخ ایشان تلاش بسیار ارزنده‌ای کردند که نشان بدهند، نسخ به معنای ابطال حکم آیات در قرآن زمینه ندارد، به این معنا که آیات منسوخ آیاتی نیستند که حکم‌شان باطل شده باشد و یا معارف و آموزه‌های الهی مطرح شده در آنها موقت بوده و حکمش به سر آمده باشد و در مقابل نشان داد که اغلب این آیات منسوخ معتبرند و حکم‌شان قابل اعتناست و می‌تواند مبنای عمل و فکر دینی قرار بگیرند و ایشان در حقیقت اتهام نسخ را از آیات منسوخه دور کرد.

ایشان همه احادیث کتب اربعه را صحیح نمی‌دانست

وی با بیان اینکه آنچه آیت‌الله خویی در سوره مبارک حمد عرضه کرده‌اند دارای دقت نظرهای بسیاری است، گفت: نکته دیگر تحقیقات حدیثی و رجالی ایشان است که بسیار زبانزد است، در این میان می‌توان از اثر شاخص و عظیم ایشان با عنوان معجم رجال الحدیث که شامل شش مقدمه عالمانه در عرصه علم رجال است اشاره کرد.

استاد دانشگاه تهران افزود: در این شش مقدمه که هر کدام در خصوص شاخه و رشته‌ای است، از نگرش‌های کلی ایشان به مباحث تئوری علم رجال خبر می‌دهد. مثلاً ایشان در مقدمه علم اول پس از اثبات ضرورت و کارایی علم رجال، به ابطال نظریه مهمی می‌پردازد که عقیده‌ای است که در میان افراطیون اخباریان مطرح است، ایشان معتقدند که همه احادیث کتب اربعه قطعی‌الصدور است و صحیح است که این اعتقاد شبیه اعتقادی است که در جهان اهل سنت در خصوص تمام احادیث و روایات صحاح سته وجود دارد و آن‌ها را معتبر، صحیح و قابل عمل می‌دانند.

فقهی‌زاده تصریح کرد: دامنه این اعتقاد در میان شیعیان بسیار کم است و همین الان هم در حوزه‌های علیمه جسته و گریخته از طرفدارانی برخوردار است. ایشان طی صفحات متعدد با دقت مجتهدانه به ابطال این عقیده پرداخته و گفته‌اند که این طور نیست که مجموعه همه روایات کتب اربعه همه معتبر و قابل عمل باشند ایشان نمی‌خواهند بگویند که اغلب روایات قابل عمل یا معتبر نیستند، بلکه می‌خواهد این عقیده اخباریان افراطی که معتقد بودند همه روایات کتب اربعه صحیح، قطعی‌الصدور و قابل

عمل‌اند را دفع کند. ایشان می‌خواهد بگوید درصد کمی از این روایات هستند که دچار مشکل سندی و متنی هستند و از نظر رجالی-سندی و فقه‌الحديث متنی باید بررسی شوند و در نتیجه این بررسی‌ها چه بسا بطلان برخی از این روایات ثابت بشود. وی ادامه داد: در طی بیست و سه جلد پس از این مقدمات، ایشان عقاید بسیار خاصی را اظهار کردند و برخی از رجالیان شیعه و روات مشهور به وثاقت یا مشهور به عدل را جرح کردند و برخی از کسانی که مجروح بودند و مورد نقد رجالیان متقدم و متاخر شیعه قرار گرفته بودند را مورد تایید و دفاع قرار دادند. استاد دانشگاه تهران افزود: البته ایشان در تدوین این کتاب از برخی شاگردان برجسته خود که از مراجع برجسته جهان شیعه بودند استفاده کرده‌اند.

جایگاه آیت‌الله‌العظمی خویی در فقه

وی ادامه داد: در حوزه اصول و فقه هم ایشان جایگاه برجسته‌ای دارند و برای مثال ایشان در فقه و در خصوص قضا کتابی دارند به نام تکمله المنهاج که محل مراجعه فقها و طلاب است و در بسیاری از مراکز فقهی و حوزوی تا آنجایی که اطلاع دارم محل تدریس و تدریس است.

فقهی‌زاده تصریح کرد: جایگاه ایشان بسیار ممتاز است، هم از حیث ترویج مبانی و آموزه‌های دینی در حوزه‌های سه گانه‌ای که عرض کردم و هم در حوزه خاصی که لازم است ذکر شود و آن پرورش برجستگان عالم شیعی در جهان معاصر است. وی در پایان گفت: آیت‌الله‌العظمی خویی در حوزه افغانستان شاگردی چون آیت‌الله محمدآصف‌المحسني، در لبنان و جبل عامل که یکی از مهم‌ترین بخش‌های جهان تشیع است آیت‌الله شیخ‌محمد مهدی شمس‌الدین که از محضر ایشان استفاده کرده‌اند، در ایران سید محمود هاشمی‌شاهرودی و در عراق سیدعلی سیستانی که مفتخر به شاگردی طولانی و عمیق ایشان بودند را داشتند. البته عده زیادی از علمای در قم و عراق توفیق شاگردی از ایشان را داشتند که این توفیق شاید در مراجع شیعی نصیب کمتر کسی شده باشد.